

Szakdolgozat

Takács Eszter Cseperke

Ménészgazda szak

Készthely

2024

Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem

Georgikon Campus

Állattenyésztési Tudományok Intézet

Ménészgazda felsőoktatási szakképzés

Ügető lovak versenykarrier utáni hasznosítási lehetőségei

Belső konzulens: Dr. Bartos Ádám

Egyetemi docens

Külső konzulens: Juhász Ildikó, Márton Lajos

Készítette: Takács Eszter Cseperke

ZPWP42

Nappali tagozat

Intézet: Élettani és Takarmányozástani Intézet

Tanszék: Takarmányozástani és Takarmányozás-Élettani Tanszék

Tartalomjegyzék

1. Bevezetés.....	4.oldal
2. Irodalmi áttekintés.....	4-17.oldal
2.1. Történelem.....	5-9.oldal
2.2. Fajta jellemzése.....	9-12.oldal
2.3. A versenyzés főbb szabályi.....	12-13.oldal
2.4. Hazai ügető ménese.....	13-15.oldal
2.5. Hazai ügető helyzet.....	15-17.oldal
3. Anyag és módszertan.....	17-22.oldal
3.1. Anyag és módszertan.....	17-21.oldal
3.2. Összegzés.....	21-22.oldal
4. Összefoglalás.....	21-24.oldal
4.1. Saját vélemény, tapasztalat, javaslat.....	21-23.oldal
4.2. Összefoglalás.....	22-24.oldal
5. Irodalmi jegyzék.....	24-26.oldal
5.1. Források.....	26-27.oldal

1. Bevezetés

A lovak hatezer éve az emberek társa, csak annyira, mint a kutyák. Hosszú utakon, nagy teherbírással rendelkeznek és ezzel fellendült a gazdaság és a kereskedelem. Nekik köszönhetően jutottunk el jelen állapotokhoz. Nem is tudhatjuk, hogy mi lett volna az emberiséggel, ha történelmünkben nincs ló. Talán annyit elismerhetünk, hogy szegényesebb és színtelenebb lett volna világunk. Több felfedezetlen terület és kevesebb csata, melyekben társunk volt a ló.

Már rengetegszer elgondolkodtam azon, hogyan kellene elkezdenem, hisz a mai világban ritka ez a téma. Az ügető történelme kevés helyen lelhető fel, nem egy szokványos, mindennapi témakör az emberek között. Kevés embert foglalkoztat a lóversenyzés, mint ágazat. Régebben, a 19. században sokkal eredményesebb sportról volt szó. Több volt a nemes ember, akik anyagilag megengedhették maguknak ezt a költséges áldozatvállalást. Igazából Gróf Széchenyi István tollából eredő gondolat az, ami szemléltette velem, hogy igen is egyszer élünk és az élet minden egészét meg kell ragadni. „Szüntelen azon törekszik, hogy egészségesebb, megbecsültebb, vagyonosabb, hatalmasabb-egy szóval szerencsésebb legyen.” Eme gondolat a „Lovakról” (Pest, 1828.) című művéből ered, ahol magyar honunkat, a lovak állapotát, a tenyésztést és a lóversenyzést mutatja be Gróf Széchenyi István. Utóbbi az, amiről a következő oldalak szólnak. A versenylovak történelme, kialakulásának oka. Célkitűzések a tenyésztésben, mely kulcsfontosságú szerepet képvisel. A hazai méneseink fénykora és a mostani helyzetük. Az ügető versenylovak felemelkedése és bukása, amely főképp hazánkra és a környező országokra jellemző.

Személy szerint, ami témával kapcsolatosan főképp megmozgatott az az, hogy az ügető versenylovak, akikről mindenki rossz névvel van, ugyan mennyire sokoldalú. Kedvességük és mérhetetlen szeretetük felett, egy roppant lenyűgöző külsőben csomagolt élénk jármódú ló lakozik. Ő nem más, mint a sokoldalú ügető.

Forrás: Lovakról (1828, Pest) Gróf Széchenyi István, Patrójai Trattner J. M. és Károly Istvánval, Tündérpálota (A Széchenyista Öregdiákok Baráti Társaságának könyvsorozata)

Forrás: Lótenyésztők kézikönyve (1998, Budapest) Szerkesztette: Dr. Bodó Imre, Dr. Hecker Walter Mezőgazda Kiadó

2. Irodalmi áttekintés

2.1. Történelme

Az ügetés, mint egy idézőjeles mesterséges jármód, melyet az ember kér lovától. Az ügető sport viszont már a fejlett kiadása. Sokan vitatják, hogy honnan is ismerjük a jármódot, de kétségtelen, hogy az első nyomok Görögországba vezetnek. Későbbiekben ritkán, de feltűnik a rómaiaknál, a középkorban és a reneszánsz korban. Ettől kezdve egyre gyakoribbá válik az ügetés elnevezés, lefestése és ábrázolása. Maga a jármód fogalma a köztudatban több mint háromszáz éves, míg az ügető sport jóval kevesebb.

Őseink történelmében már felbukkan a versenyszellem. Akkoriban nem feltétlen a lovakkal versengtek, hanem a földjeik vagy területük nagyságával, embereik többségével vagy erejükkel. Az evolúció során- kié a jobb, a több? - kérdések újra és újra szembe jönnek.

Ha az ügetőversenyzés múltjáról szeretnénk beszélni, mindenképpen meg kell említenünk a kocsiversenyek őstörténetét, hogy tudjuk követni a folyamatosan fejlődő technika átalakulását.

Maga a versenyzés már jóval időszámításunk előtt kezdődött. Homérosz idejéből fennmaradt vázáképek és rajzok tanúsítják létezését.

Egy gyors, strapabíró fajtára volt szükség az embereknek. 1817-ben Bostonban volt az első ügető verseny, ami nem volt hivatalos. Ámbár az északi államokban a lóversenyzés, pontosítva a galopp sport betiltásra került 1821-ben, mégis nagy hírnévre tett szert az ügető sport. Nem csak elterjedt lesz, hanem nagyon sikeres is. Az első hivatalos pályát 1825-ben New York-ban avatták fel és innentől kezdve világszínvonalúvá kezdett terjedni.

A magyar ügetősport megteremtésében meghatározó az 1877.esztendő. Sok próbálkozás, számtalan egyeztetés és még több intrika sem tudta már tovább késleltetni a társaság megalakulását.

1877.június 4 -én Podmaniczky Géza elnök bejelentette a közgyűlésen „A Lótenyésztés Emelésére Alakult Részvénytársaság” megalakulását. A vezetőség Eszterházy Miklós elnök, Igazgatósági tagok Blaskovich Ernő, Dessewffy Aurél, Nagy György, Pulay Kornél és Tisza László.

Rendszeres versenyek indításáról 1878.december 6-án hoztak határozatot. A verseny helyszínéül a Városliget jól belátható útjait választották. Ugyanebben az évben kezdte

meg páratlan diadalmenetét a galoppsportban Blaskovich gróf méltán dicsőített lovak Kincsem is.

A versenykiírási feltételek szerint bármely ló indulhatott, és bárki hajthatta.

A szorgalmas és kitartó előkészületek hatására végre megnyílt hazánk egyetlen ügető versenypályája 1883. május 17-én. A pálya megfelelt a modern kor követelményeinek, a lovak egymással, egymás ellen, és együtt versenyeztek.

1883-ban 8 versenynap került kiírásra, 54 futamban 204 lovat adtak indulónak.

1884. az ügetőszezon diadala, ekkor került megrendezésre a Nagy Tenyészverseny néven kiírt bécsi Ügető Derby.

3000 méter volt a táv, 4 lovat adtak indulónak. A győztes sulkyba Andal ért be 48,3 mp. idővel, a hajtó Hutschenreiter volt.

A Derby egy tényleges lóverseny, 4 éves lovak futják-, melyből minden országban egy évben csak egy verseny létezik. 1780-ban Lord Derby és Lord Bumbury arról fogadott, kié a leggyorsabb ló 2400 méteren. A verseny a győztes Lord Derby után kapta a nevét. Egyes országokban az éghajlat, a kultúra miatt változhatnak a szabályok, de abban egyetértenek, hogy a szezon egyik csúcspontja és a legfontosabb versenyek egyike.

1909-1923 között nem rendeztek Magyarországon Derbyt, hisz a politikai helyzet nem tette lehetővé- az I.-II. világháború miatt.

Ebben az időszakban Pozsony adott otthont a hazai lovaknak.

A háború második esztendejében a csörgői ménesben megszületett egy kiscsikó, aki káprázatos versenykarriert futott be az ügető őshazájában, Amerikában. Baka Monarchia és Európa rekorder volt. Sennyei Géza lóva 1,20,6 idővel nagyon sokáig vezette a rekorderi listákat. 1958 óta, minden december első szombatján futják Budapesten a leghosszabb távú versenyt, a Baka Hendikep-et melynek hossza 4000m. Ezzel a versenynappal hajtjuk meg fejünket a méltán nagy versenyeket lefutott ló előtt. 1910-ben hazánkban egy nyers modorú, szókimondó fiú kezdi meg hajtónövendék éveit Tappan mesternél. Novák György bebizonyította, hogy fel tudja venni a külföldről szerződött hajtókkal a versenyt. Szorgalmának és kitartásának köszönhetően felküzdötte magát a legjobbak közé, sőt többször nyert championátus- még tanító mesterét is sikerült felülmúlnia. Korai halála miatt pályafutása kettétört, de sikerült 549 győzelmével beírnia magát az ügető történelemkönyvekbe.

A Monarchia megszűnésével, 1919-től a magyar ügetőélet új, önálló évek elé néz. Bevezetik a Méneskönyv adatainak összegyűjtését. 1943-44 re készül el, az első kötet

1000 oldal, a második 600 oldal. A munka nagy része Fóris Béla versenytitkár nevéhez fűződik. A munkát nagyon megnehezítette a fokozódó drágaság, a növekvő infláció. Ménesek szűnnek meg, hisz a pályafenntartási és üzemi költségek az egekbe érnek. 1921-t írunk, az egyre nagyobb költségek arra ösztönözték a tulajdonosokat, hogy már két évesen hozzák ki lovaikat. A ménesekben kezdték meg a fogatolást, rendeztek házi versenyeket is. Mire felkerültek a pályára már egy tanult lóval kellett dolgozniuk- hároméves korukra már igazi versenylovak lettek. A kétéves csikók szereplése több szempontból is fontos volt: következtetni lehetett állóképességükre, sebességükre-de elsősorban új tenyésztőket és futtatókat is eredményezett.

1924-től megjelenik az ügetőlovaglás, mely igazi látványosságnak számított hazánkban.

A két világháború megpecsételi a gazdaságot, a pénzügyi nehézségek ellenére a kitartó közönséget mégis nagyra becsülik. 1926-ban felújítják a régi tribünöket, az istállókat, igazi parkot létesítenek. A vezetőség számos új szabályt hozott, melynek hatására nőtt a versenyek színvonala, bevezetésre került a Hölgyek kettős fogatú versenye, a Színészek és Színésznők versenye. A nézőket minden versenynapon újabb és újabb teljesítményekkel kápráztatták el. 1974 óta „Kincsem Park” néven vonzza a látogatókat.

1931 augusztusában aláírják az európai szintű ügetőpálya felépítéséről szóló dokumentumokat, alig 100 méterre a Keleti főpályaudvartól. Ifj. Paulheim Ferenc fiatal tervező műépítész kapja meg a megtisztelő feladatot. Hihetetlen, hogy mennyire szíven viselte a versenypálya megvalósítását, bár ő magáról nem mondhatjuk el, hogy versenyző lett volna vagy csak kedvelte volna a versenysportokat. Mégis megértette, mekkora dicsőség ez hazánknak, egy ekkora reprezentatív pálya megépítése.

Az építészcsalád Dávidék fillérre pontosan tartották a tervekben vállalt kötelezettségeiket- méltán állított örök emléket a Kerepesi úti pálya.

1933.augusztus utolsó napja ünnepnap a sportemberek, tenyésztők naptárában-megnyílik a közönség részére 15.000 ember van a lelátókon.

Rövidesen mindennaposak a rekordok, az egyéni teljesítmények javulnak, a pálya állapota napról napra jobb lesz. Ebben az időszakban remekel Baka lánya Primavera, Ipoly és Bajnok.

1944 októbere és 1945 márciusa között szinte minden odavész. Sok ló elpusztult a tenyészanyagból, szétszéledtek a ménesek- már csak halottak, géproncsok, romok mindenhol...

1945. augusztusában még alig indul be a közlekedés Pest és Buda között, de a napilapok már vezető hírként adják le- újra megnyílik az ügető!

A számtalan megpróbáltatáson átesett fővárosnak ez a hír úgy kell, mint egy falat kenyér. A megnyitó nem volt fényűző, a lovak száma is jelentősen megcsappant, de az élni akarás, a remény tömegeket csábított a Kerepesi útra. Az emberek alig hittek a szemüknek: az istállók, a tribünök kijavítva, frissen festve, a futópálya boronált, és még a büfé is a megszokott személyzettel üzemelt. A háború nagyon sok ember életét követelte, aki talpon maradt, az barátként ölelte meg a másikat. Az elmúlt hónapok megpróbáltatásai meg sem látszottak a mezeken, szerszámokon. Az ügetőt szeretők újra mosolyogtak, egy újabb csatát nyertek meg. A Vörös Hadseregnek nagy szerepe volt a pálya felélesztésében. Lovaink is hazataláltak, kisebb nagyobb nehézségek árán újra hazai pályán róhatták a köröket. Gala Peter, Vilmos, Katóka, jó néhány Listrac utód.

A hazai miniszteri biztos minden anyagi segítséget megadott a tenyésztőknek a futtatási kedv javítására, de igazából a baj a megfogyatkozott lóállománnyal volt. Szükségnek találták a külföldi import behozatalát. 1947-ben Amerikából és Dániából érkezett ménnek és kancák kerültek magyar tulajdonba az árverés után. Az Almahurst Farm jócskán kitett magáért, kiváló állományukból egy második import is létrejött. Kimagasló eredményekkel Recorder büszkélkedhetett, 25 évig tartotta a sikerlista első helyeit. Sok kanca és mén eredményeit tudnánk felidézni, hisz 1947-1948. nagyon termékeny és sikeres év volt: Phonograph Marschall Józsefnél, Sopie Song Marschall Róbertnél, Simkó Lászlónál Lord of Pamuk vagy Kabala. Skipper Magyarország-i versenykarrierje magasan szárnyalt felfelé, majd 16 éven át gazdagította a Méneskönyvek adatait. Ivadécai szinte minden Derbyben, rangos hazai és nemzetközi versenyeken dicsőséggel szerepeltek. Nemcsak versenyzőképességét, stabilitását örökölte át, hanem kétharmad részben sötétpej, pej színét is. 26 évesen, végelgyengülésben vágta tovább az örök versenypályákon.

1972. a legújabb korszak az ügető életében, a felismerés megszületése után életbe lép az új modell, miszerint a tenyésztő gazdaságok és a futtató vállalat közös érdeke legyen a lóversenyzés és versenylótenyésztés. A Magyar Lóverseny Vállalat megalakulása magával hoz egy nagy építkezést, a fogadógépek korszerűsítését, ezáltal gyorsabbak lesznek a fogadások, és beszereznek egy startautót. A közönség

értékeli a változásokat, az emberek még nagyobb lelkesedéssel látogatják a pályákat, és a lovak is egyre jobb és jobb teljesítményeket produkálnak. Itt kiemelném Zeusz, Kabala és Api lenyűgöző sportteljesítményét, Ferge László, Kajári Vince vagy Paulovitz II. János idomári tudását és alázatát.

25 év elteltével egy újabb vérfrissítésért kiáltott a hazai lóverseny társadalom.

100.000 dollár állt rendelkezésre szállítással együtt. Az import következő üdvöskéi Talent Scout- Somogysárdra , Ozark Hanover Rádiházára, Let Him Roll Mezőhegyesre

került fedezőménnek. Az évek során bebizonyosodott, Mezőhegyes lovai nyerték a legtöbb versenyt az import lovak ivadékaival.

1974. február 25. egy fontos dátum Rádiházán. Megszületik Keep Blazing második kiscsikója, de „nem találják” a bal szemét. Az ivadék messze nem üti meg a várt paramétereket, gyenge is, sovány is. De a torz kiscsikó dacolt mindezek ellen és élni akart. A Jumurdzsák becenevet kapja, hivatalosan City a becsületes Méneskönyvi neve. A ménes dolgozói nagy szeretettel gondozták, etették, anyjának nem volt teje. A kiscsikó kiküszöbölte, hogy egyik szemére nem lát jól, így a fejét megdöntve mindig úgy állt, mintha kérne valamit. Vilcsek Károly, igen türelmes idomárhoz került tréningbe. Olyan fejtakarót kapott, ami eltakarta sérült szemét, hogy a versenyeken ne féljen. Ahogy teltek az évek a kis méncsikó meghálálta a sok türelmet és szeretetet. 1977-ben 2. a Derbyben, 1979-ben pedig a Baka hendikep győztese. City nemcsak fedezőménként volt eredményes, 1980-ban pályarekorder, magyar és abszolút pályarekorder is.

Egy német közmondás szerint három dolog kell a versenylótenyésztéshez: pénz, türelem és szerencse.

Források: Százéves a magyar ügetőversenyzés (1883 – 1983, Budapest) Dr. Fehér Dezső – Török Imre Mezőgazdasági Kiadó – Magyar Lóverseny Vállalat

2.2. Fajta jellemzése

A lovakon belül az ügető versenylovak egy fajta, mely öt fajtát ölel fel egyben. Alkatuk, színük, marmagasságuk nagyban hasonlít, míg gyorsaságuk eltér. Mind az öt típusnak erős, de feszes hátuk van és emellé társul egy széles ágyék. Legtöbb esetben csapott farral rendelkeznek, melyek erősen izmoltak. Emiatt is kifejezetten jó a lökö

erejük. Patáik erősek, formásak, melyek kifejezetten a versenyügetésre és a hosszabb távokra lett kifejlesztve. Nyugodt, kiegyensúlyozott, elegáns, ellenálló, kitartó és strapabíró típus.

Orlov ügető:

Legrégebbi ügető fajtánk az orlov ügető, melyet Oroszországban tenyésztette ki Orlov Gróf. Szüksége volt egy nagyteljesítményű kocsilóra. Kísérlete során sok fajtát keresztezett, de a mai orlov ügető ősei arab telivérek, helyi és nyugati lófajtákból áll. Szigorú szelekció és tenyésztésre alkalmas kancákat és méneket választottak ki, nagy hangsúlyt fektetve a célkitűzésre. 1784. után kezdik meg törzskönyvi bejegyzésüket. Megszilárdított küllem, akciós és lendületes jármód. Bottal mért magassága 157cm – 165cm, övmérete 180cm – 185cm, szárkörmérete 19,5cm – 21cm, mely a fajta standardja. Elterjedtebb színe a szürke, de ritkán pej vagy fekete. Könnyű hámosak, gyorsak, kitartóak és szilárd szervezettel rendelkeznek. A fogatsport egyik legkiemelkedőbb képviselője. A később kitenyésztett amerikai ügetőnél lassabb, emiatt nem összehasonlíthatóak versenyzés szempontjából.

Amerikai ügető:

A leggyorsabb és egyben második legrégebb óta tenyésztett és feljegyzett fajta, az amerikai ügető (standardbred). 1800-as években alapították meg a telepesek az Egyesült Államokban. Szükségük volt egy erős, gyors és strapabíró fajtára. E típusú lovak angol-és arab telivérekből, norfolkiakból, berberekéből és poroszka lovak keresztezéséből jött létre. Szelekcióval szűrték ki a küllemnek nem megfelelő egyedeket, ezzel is erősítve a nemesítést. Durva fej, magas- közepesen magas nyakilleszkedés. Nyaka kellően hosszú és kifejezetten jól izmolt, melyet dús sörény ékesít. Elmosódott mar, feszes hát, izmolt far, mely a versenyügetéshez elengedhetetlen. Szikár alkat, melyen nem túl hosszú végtagok helyezkednek el. Meredek, de hosszú lapocka jellemző. Nyitott ügetés (első láb patanyomait a hátsó lábak átlépik), mely a versenylovakra jellemző. Ideális bottal mért magassága 155cm – 158cm, övmérete 177cm – 183cm. Szárkörméret 18,5 cm – 20cm, súlya 450kg – 500kg között. Jellemző színvilág a pej és a sötétpej, melynél a lovak kevés jeggyel vannak ellátva. Ritkább a fekete, sárga vagy a szürke pompájú négylábúak. Mindenhol

is megtalálhatóak, a világon a második legelterjedtebb lófajta. A mai ügetőlovak génállománya erre a csoportra alapszik.

Orosz ügető:

Az orosz ügetőlovakat a Szovjetunióban tenyésztették, a mai Oroszország területén . Az orlov ügető és az amerikai ügetők keresztezéséből jött létre, melynek a célja a gyorsítás volt. Viszont ennek a célnak nagy ára volt, mégpedig, hogy az orlov ügető lenyűgöző megjelenését rontotta az amerikai fajta, emiatt az orosz ügető paraméterei romlanak. Ezt az akadályt visszakeresztezéssel javítják. A már kész orosz ügető fajtát ismételten orlov kancákkal és ménekkel frissítik, ezzel is nemesítve a típust. 1949 óta törzskönyvezik. Minden színben megtalálható. Méretei inkább hasonlítanak az orlovhoz, de tömegesebb, mint az amerikai ügető. Főképp Oroszországban tenyésztik, de pár egyedet a Skandináv országokban is megtalálunk. Jellemzőbb a zárt tenyésztés erre a fajtára, míg a többi ügetőre a nyitott tenyésztés – ez alatt azt értjük, hogy a világban mindenhol megtalálhatjuk például az amerikai ügetőt, míg az orosz ügetőt csak Oroszországban. Strapabíró, kitartó, de amerikai rokonánál gyorsaságban elmaradottabb.

Francia ügető:

A XIX. században tenyésztették ki Normandiában a francia ügetőket. Amerikai ügetők angol telivérekkkel való cizellálásával érték el ezt az erős testfelépítésű, közepes termetű, de mégis finom, későn erő típust. Nincs küllemi standard. Hosszú távon nagyobb teljesítményű, mint az amerikai ügető. Marmagassága bottal mérve 155cm – 163cm közé esik. Övmérete és szárkörmérete megegyezik az orlov ügetőével. Nyereg alatt és kocsiban is egyaránt magasan teljesít. Egyes országokban fajtajavítás céljából hasznosítják, ennek következtében mindenhol megtelepedhet. (1.ábra)

1. ábra Francia ügető

Magyar ügető:

A magyar ügető fajta 1850-es években alakul meg jukkerfogatok lovaiból, melyek nem kellően gyorsak. A fajta javításához majd 43 év után hoznak be az Egyesült Államokból méneket. Elmaradottabb fajta, mint a francia- vagy az amerikai ügető. Minden színben megtalálhatóak. Küllemük hasonlít a standardbred-hez. Jó idegrendszerrel vannak ellátva. Kezelhetőek, türelmesek és jó mozgásúak. Fogatsportban és az ügető versenysportban kiemelkedően teljesítenek.

Források: Lófajták (2003, Budapest) Mihók Sándor – Pataki Balázs, Mezőgazda kiadó

Források: Lótenyésztők kézikönyven (1998, Budapest) Szerkesztette: Dr. Bodó Imre, Dr. Hecker Walter Mezőgazda Kiadó

- Lóhasználat és versenyzési ismeretek II. (1997, Budapest) (tankönyvpótló jegyzet) 4, változatlan utánnymtatás, Balogh Lajos – Dr. Heps Edvin - Hecker Walter – Tóth István – Tarsoly Gergely (1976) Agrárszakoktatási Intézet

- <https://mlosz.hu/lofajtak/ugeto> 2024.04.17.

- <https://mlosz.hu/egyesuletek/ugeto-tenyesztok-orszagos-egyesulete> 2024.04.17.

2.3. A versenyzés főbb szabályai

A hivatalos ügető versenyekben, csak és kizárólag származással rendelkező, ügető fajtájú lovak versenyezhetnek. Tehát mindkét szülőnek az Ügető Törzskönyvben szerepelnie kell. Versenyben futhatnak ménnek, heréltek és kancák egyaránt, kivéve, ha

a versenyfeltételek máshogy írják elő. Külföldi és magyar tenyésztésű ló is versenyezhet hazánkban és külföldön, ha minden kötelező papírja és oltása meg van. Lóverseny Felügyeleti Bizottság (L.F.B.) és a Versenyintézőség (V.I.) felel a versenyek tisztaságáért. A Versenyszervező írja ki a versenyeket és ő fogadja az indulóadást is. Ügetőversenyeknek minősülnek azok, melyek nyereg alatt vagy versenykocsiban, úgynevezett sulkyban történik, egy kiírt versenydíjért. Feladatuk, hogy a lovak egymás ellen kipróbálhassák magukat egy adott távon hajtójukkal ügető jármódban.

A Versenyfeltételek valójában egy verseny hivatalos szabályzatát alkotják, amely előfeltételei egy verseny szabályszerű kiírásának és megtartásának. Ezek a rendelkezések tartalmazzák minden olyan tájékoztatást, amelyekre a verseny résztvevőinek és szervezőinek szükségük lehet a verseny során. A Versenyfeltételek általában a következőket tartalmazzák:

- Verseny neve és típusa: Az egyértelmű azonosítás érdekében meg kell adni a verseny nevét, valamint annak típusát (például: díjugrató verseny, galopp verseny stb.).
- Verseny helye és időpontja: Fontos megjelölni a verseny lebonyolításának helyszínét és időpontját.
- Versenykiírás: Részletesen le kell írni a verseny lebonyolításának módját, az indulási feltételeket, a versenyszámokat és azok leírását stb.
- Nevezési feltételek és határidők: Meg kell határozni, hogy hogyan és mikor lehet nevezni a versenyre, valamint milyen igazolások szükségesek a nevezéshez.
- Indulási feltételek: Le kell írni, hogy milyen előfeltételeknek kell megfelelnie a lovaknak és a lovasoknak ahhoz, hogy részt vehessenek a versenyen.
- Díjak és prémiumok: Részletezni kell a verseny összdíjazását, a helyezettek díjazását, valamint az esetleges egyéb prémiumokat.
- Versenyszabályok: Tartalmaznia kell a versenyre vonatkozó összes szabályt és előírást, például a versenyszámok leírását, a pálya jellemzőit, a verseny lefutásának módját.
- Egyéb rendelkezések: Idetartoznak a sajátos feltételek, például a parádék (nagyversenyek előtt sorban bemutatják a lovakat és hajtójukat)

Ezek a Versenyfeltételek biztosítják, hogy a versenyek szabályszerűen és fair módon történjenek, és minden résztvevő tisztában legyen a versennyel kapcsolatos követelményekkel és szabályokkal.

2.4. Hazai ügető ménesek

Napjainkban egyre kevesebb ügető ménessel találkozunk hazánkban. Külföldön még kifejezetten felkapott a tenyésztés, köszönhetően a folyamatos fejlődésnek, érdeklődésnek és természetesen a tulajdonosoknak és idomároknak. Hiszen nélkülük nem tartana ilyen magas színvonalon a versenysport.

A magyar ügető lovak tenyésztését a XIX. század óta jegyzik fel hivatalosan. Számos ember úgy véli, hogy ha a fiakker lovakat jobban megbecsülik, akkor a magyar ügető tenyésztés jobb lett volna, mint Amerikában. Mivel egyes állítások szerint hosszabb távon igencsak strapabíróbbak voltak, mint amerikai rokonai, akik rövidtávon viszont gyorsabbak voltak.

A II. Világháború előtt sok magántenyésztő és kistenyésztő kezén voltak a kancák és a ménék, nem volt kellően egységes a tenyésztés. A háború előtt közel 400 ló volt a versenypályán, de csaknem minden megsemmisült akkor, viszont az utána lévő időkben, mindössze 46 ló volt és nem feltétlen volt mindegyik ügető ló. Akadt köztük ügető hajlamú ló és ismeretlen származású is.

A kormányzat döntést hozott az egységes tenyésztés miatt és az állam feladatkörébe tette az ügető lovak tenyésztését. A Földművelésügyi Minisztérium keze alatt kezdett el felvirágozni kis hazánkban a tenyésztés és a versenyeztetés. A Pusztaberény-i Ménés lett az első hivatalos állami ménés, ahol dán, francia, amerikai és később szovjet származású anyakancákat és fedezőméneket hozattak be. Ahogyan nőtt a ménés állománya, úgy lett egyre kisebb a befogadóképessége. Emiatt újabb állami ménest kellett kinevezni.

Pusztaberény Somogy megyében található a fonyódi járáson. 1890 óta tenyésztnek ügető lovakat, akkoriban még magánkézen volt a ménés. Talaja homokos vályog és meszes tőzeg keveréke. Jó fekvésű, ideális klímájú, ahol jó elosztásúak a legelők. Tökéletes egy versenyló felneveléséhez. Egyik legkiemelkedőbb fedezőménjük az Amerikából behozott The Skipper volt, aki 1939-ben született és rekordja 1.20,5 kilométer átlag volt. Számos klasszikus versenyt nyertek az itt tenyésztett lovak. A leggyorsabb saját tenyésztésű lovuk Bohóc néven ismert, legjobb ideje 1.20,4 km/h volt. 1961-ben a magyar ügetőtenyésztők vezetői megszüntetik a ménest, mivel három ménés egy régióban nem fér meg állításuk szerint és Mezőhegyesre importálják az

összes lovat. Céljuk, hogy az ügető lovak más klimatizáción és talajösszetételen nőjön fel. Tehát a Dunántúlon most már csak két ménes marad, Rádiházán és Somogysárdon. Az utóbbi szintén Somogy megyében található a Kaposvári járás mentén. Talaja barnahomok, csapadékmennyiség ideális. Az I. Világháború előtt nagymúltú ménesről beszélünk, ahol félvéreket tenyésztettek, melyeknek nagy hírnevük volt. 1953-ban kezdenek el ügető lovakat tenyésztetni közepes tenyészállománnyal. Folyamatosan fellendülő ménes, ahol két esztendőn át Amerikából behozott fedezőmén, a kitűnő rekorderű (1.15,8km/h) 1953-ban született Elton Hannover volt. A ménes eddigi leggyorsabbja Klarinét, aki egy fekete mén volt a maga 1.21,0 km/h idejével.

Rádiháza Zala megyei község, ahol az 1950-es évek óta tenyésztene ügető lovakat, de a két világháború között számos kitűnő félvért is tenyésztettek. Lenti járásában fekszik, ahol a talaj közepesen kötött vályogtalaj, legelőin dombokkal, melyek a csikó fejlődését nagyban segítik. Áprilistól novemberig bőséges legelni való áll rendelkezésükre a lovaknak. A kezdetek során kevés és kissé gyenge tenyészanyaggal rendelkeztek, de ahogy a ménes kipróbálásra került utána fellendült a javulás. A hatvanas évek közepén érték el a ménes lovai a legjobb eredményeket. A patások egy francia származású mén ivadéakai, akik sikert sikerre halmoztak. Rádiházán született a hazai ügető egyik legkiemelkedőbb alakja, Kabala (1.19.3 km/h), aki többszörös nemzetközi győztes.

Mezőhegyes az ország legrégebben megalakult ménese, melyet 1785-ben alapítottak meg. Békés megyében található, ahol számos kitűnő tenyésztésű nóniuszt és félvéreket tenyésztettek az évek során. Az Alföld délkeleti részén fekszik ahol a talaj humuszban gazdag, kellően csapadékos. Tökéletesen adottak a körülmények a sikeres csikó felnevelésére. Természetesen nagy sikert nyújtott a Pusztaberényről átvitt anyakancák, fedezőménnek és csikók. Az itt felnövekedett csikók mindegyikéből versenylová vált. A ménes leggyorsabb lova Pilvax volt, aki egy sötétpej mén 1.19,9-es átlag kilométer idejével vált a harmadik legkiemelkedőbb teljesítményű magyar tenyésztésű versenylovává.

Magyarországon három ménes a fő irányt adó a régebbi időkben. A mostani helyzetben, mely a 20. századra értendő, már megszűnt Mezőhegyesen az ügető tenyésztés és Somogysárdon is. Rádiházán még található pár csikó és anyakanca, de pár éven belül megszűnhet ott is. Orosházán magántulajdonban találhatunk ménest, amely Kulik farm néven fut, illetve egy mindössze két esztendős ménes, az eperjesi

Kiskirálysági Ménesbirtok is tenyészt a közeljövőben ügető lovakat. Természetesen nem feledhetjük a kis tenyésztőket is, akik a közelmúltban nagy számban járultak hozzá a lóversenyhez. A régebbi állapotokhoz képest elmondhatjuk, hogy a tenyésztés helyzete ívesen romlik lefele. Rengeteg lovat hoznak be vemhesítve és a magyar viszonylatban klasszisnak minősülő lovak tenyésztése feledésbe merült. Egy-egy példány kivételt képez, de a legtöbb anyakanca nem hazai tenyésztésű, a fedezőménokről nem is beszélve. Főképp Franciaországból és Olaszországból érkeznek hazánkba lovak, de a svéd lovak sem kizártak. A hazai tenyésztésű lovak, akiknek magyar származásuk van, úgymond jóval gyengébbek, mint a külföldön termékenyített és nevelt csikók zöme. Ezért mondhatni visszamaradottabb a hazai tenyésztés. Nyilvánvaló, hogy a tenyésztést frissíteni kell új kancák vagy mének behozatalával, de fontosnak tartom a hazai vérvonal egy részét megőrizni.

Forrás:

A magyar ügető (1987, Budapest) 4. kötet (második kiadás) (Egy lépés: De merre?) Dr.

Vecseklőy József NÉM Műszaki Intézet, Gödöllő

- A magyar ügető (1982, Budapest) 1. kötet (második kiadás) (Nehéz kezded) Dr.

Vecseklőy József NÉM Műszaki Intézet, Gödöllő

Forrás: Lóhasználat és versenyzési ismeretek II. (1997, Budapest) (tankönyvpótló jegyzet) 4, változatlan utánnymtatás, Balogh Lajos – Dr. Heps Edwin - Hecker Walter – Tóth István –

Tarsoly Gergely (1976) Agrárszakoktatási Intézet

Források: <https://ugeto.com/> 2024.04.16.

2.5. Hazai ügető helyzet

A hazai ügető helyzet a régi időkhez képest bár sokat fejlődött, jobb tréningmódszereket alkalmazunk, jobb étrend kiegészítőket adunk, de mégis, valahogy divatját múlt a sport iránti érdeklődés. Kevesebb néző van kint a versenyeken, kevesebb a szakmabeli és még kisebb a lóállomány.

A Monarchia kettészakadása után a jó lovak, mint például Baka, külföldre kerültek. Már ekkor megkezdődött a hazai ügetőhelyzet romlása.

1933-ban újraindul a Kerepesi úti lóversenypálya, amely európai viszonylatban igen modernnek minősül. 1934-re befejeződött az építkezés és elegendő létszámú istálló, minőségi pálya és lelátó került a nézőközönség számára. Sokáig nem tartott ez a bámulatos környezet, 1944. október 15-én futották az utolsó versenyt, mivel a II.

Világháború során majdhogynem megsemmisült teljes egészében. A háború befejeztével 1945. augusztus 25-én újra nyitotta kapuit a Kerepesi úti pálya, ahol mindössze 46 darab ló futott versenyben, köztük anyakancák, ismeretlen származású ügetőnek vélt patások. Természetesen az idő múlásával és a gazdaság fellendülésének köszönhetően a tenyésztésre is nagyobb igényt fordítanak. A hazai lóversenyzésnek előnyére szolgált, hogy a méneseket felkarolta a Földművelésügyi Minisztérium, ezzel is segítve a fejlődést. Ekkor megszűnik a magántulajdon a lóversenyen és az államé lesz a lóversenypálya. A versenyzést irányító egység először a Lósport Vállalat majd később a Magyar Lóverseny Vállalat lesz.

A pálya kifejezetten kedvező volt a nézőközönség javára is, mivel a lovak karnyújtásnyira futottak a nézők előtt, ezzel is élvezhetőbbé és izgalmasabbá téve a verseny hangulatát. Folyamatosan fellendülőben lévő futamok, lovak, hajtók, idomárok, tenyésztők és fogadók lepik el a lóverseny pályát. A '80-as és '90-es években heti két versenynap volt az ügetőn, minden szerda és szombat. A kellően elegendő lóállomány miatt így kivitelezhető volt a versenyek száma. Természetesen a nézőközönség kifejezetten nagy érdeklődést mutatott, ennek is köszönhetően a kettős napot. A Kerepesi úti lóversenypályán 2004. május 29-én futottak utoljára ügetők. Ezután örökre becsukta kapuit és csak emlékműként találjuk meg a sulkyban ülő hajtót lovával a Kerepesi úton. Az ügető pálya helyén bevásárló központ épült. Ezek után a kőbányai Kincsem Parkba költöznek az ügetők. A park a telivéreknél és az ügető lovaknak egyaránt otthont nyújt.

A mai napig hazánk egyetlen lóverseny komplexuma a Kincsem Park.

Három versenypályát és két tréning pályát találhatunk itt meg. A telivéreknél kettő, egy szintetikus anyaggal kevert homok pálya és egy gyeppálya áll rendelkezésükre, míg az ügetőknek három homokos talaj szolgál. A futófelület nagyságban és mélységben tér el. 1600 méteres, 1200 méteres és 1000 méteres ovális pályák vannak a park területén az ügetők számára. A hivatalos versenypálya 1200 méter nagyságú, a kanyarjai megdöntöttek, hogy jobban át tudjanak menni a fordulatban a lovak a verseny folyamán versenyügetésben. Felülete salak, agyag és homok keverékéből áll, mely se nem túl kemény se nem túl laza. Locsolással és boronálással megfelelőképpen lehet karbantartani a pályát.

A Kincsem Park valójában 1825 óta ad otthont a lóverseny világának, de az elején csak telivéreknél futottak itt, majd 2004-től az ügető otthona is lett.

Jelenleg a parkban csak az ügető lovak vannak ott, életvitel szerűen.

Sajnos a csökkenő lóállomány miatt egyre kevesebb versenyt rendeznek és kevesebb idomár, hajtó, tulajdonos és tenyésztő található meg. Ennek oka az anyagi akadályok főképp.

Források: Lóhasználat és versenyzési ismeretek II. (1997, Budapest) (tankönyvpótló jegyzet) 4, változatlan utánnyomtatás, Balogh Lajos – Dr. Heps Edvin - Hecker Walter – Tóth István – Tarsoly Gergely (1976) Agrárszakoktatási Intézet

Források: Százéves a magyar ügetőversenyzés (1883 – 1983, Budapest) Dr. Fehér Dezső – Török Imre Mezőgazdasági Kiadó – Magyar Lóverseny Vállalat

3. Anyag és módszertan

3.1. Anyag és módszertan

Szakedolgozatom folyamán tudósításokat készítettem pár ügető lótartóval. Az interjúalanyok között található kezdő lótartó is, akinek első lova és ráadásul ügető. Természetesen tapasztalt lótartót is találunk köztük, akiknek kellemes csalódást okozott a fajta.

A disszertációm alapköveit saját tapasztalat alapján írtam főképp, mivel régóta dolgozom ügető lovakkal. 12-18 éves korom között napi vettem részt az istálló életében. Árokszállási Pál volt az első tanító- idomár mesterem. Nagy hangsúlyt fektetett a fiatalok tanítására, sokszor késő estig volt velünk bent. A fejlődéshez nagyban hozzájárult a saját lovaink megléte, általuk könnyebb volt dolgozni velük, hisz szívemet lelkemet beletettem egy egy trénigbe, majd versenybe. Természetesen az elsajátított tapasztalatokat és trükköket még sok embernek köszönhetem, akik elég régóta benne vannak ebben a szakmában, idomárok, patkolókovácsok, állatorvosok.

Nem elhanyagolható a régebbi feljegyzések és ügető lovakkal kapcsolatos szakirodalmú könyvek, melyek elég ritkák hazánkban, de annál nagyobb tudást nyújtanak.

A záradolgozat elkészítése folyamán interjúkat bonyolítottam le versenylótulajdonosokkal, akik lovaikat ügetőversenypályáról vették meg. Mind az öt alany más - más szakágban dolgozik lovával. A western stílust emelném ki az egyik legérdekesebb szakterületnek ügetőlóval. Interjúalanyom Fejes Lilla volt lovával, Talizmánnal. Az alábbi feljegyzést olvashatjuk, melyet Lilla nyilatkozta számomra:

1.Miért az ügetőkre esett a választás?

„Mindenekelőtt fontosnak tartom kihangsúlyozni, hogy én western stílusban lovagolok, így a szakág elvárásai szerint kerestünk lovat, azonban sajnos egy tisztavérű quarter horse-t nem engedhettünk meg magunknak. Így keresgélünk, és jött szembe velünk Talizmán, a pályáról lejött ügető, aki a kis zömök testalkatával és hosszú sörényével teljesen megfelelt a “külső” elvárásoknak. Ezen túl, mindig is nyitott voltam fajták szempontjából, hiszen lovagoltam be rengeteg fajta (pl. hucul, magyar félvér, pinto, angol telivér, arab telivér...) lovat western stílusban, valamint versenyeztem is általam belovagolt nem kifejezetten western fajtájú lóval, így a fajta soha nem volt visszatartó tényező. Mindenekfelett pedig nagyon szeretem a kihívásokat, így esett összességében az ügetőre a választás.”

2.Honnan értesült az ügető fajtáról?

„Mindig is tudtam, hogy létezik ez a fajta, hisz kiskorom óta bújom a lovas könyveket és játékokat, valamint a western lovaglást egy ügető-arab telivér keveréken kezdtem, aki ebből adódóan sosem futott pályán, de az ügetők pörgős habitusa és mozgása megvolt benne is. Ezen kívül, mikor elkezdtem a western lovaglást, egy edzőtársamnak is ügetője volt (Vanda Victoria), akivel gyorsasági számokban versenyzett, így volt szerencsém kipróbálni is, és már akkor rájöttem milyen sokoldalú ez a fajta.”

3.Mióta foglalkozik ügető lovakkal?

„Elsőként 2015-ben találkoztam a fajtával lovaglás szempontjából, a korábbi félvéreken kívül, ügető tulajdonos pedig 3 éve vagyok.”

4.Milyen szakágban versenyeznek/dolgoznak vele?

„Western stílusban lovagolunk, idei szezonban már versenyzünk is, a szakágon belül reining, horsemanship, ranch riding, valamint trail számokban tervezünk indulni, de ismerek olyan ügetőt, aki mai napig gyorsasági számokban (szlalom, hordókerülés) versenyzik.”

5.Mennyire volt nehéz a közös munka a pályáról való lekerülés után?

„Az elején mivel első saját lovam volt, így másképp álltam hozzá, mint az előzőekhez, akikkel nem saját döntésem alapján dolgoztam. Rengeteg földi munkával kezdtem vele, így megtanult először lovas nélkül is vágtaézni, fordulni, megállni, stb. Ez után az alapos előkészítés után semmi gond nem volt a belovaglással. Nyilván idő volt, mire megerősödtek az izmai, ahhoz a munkához, amit mi végzünk, de mai napra már a legtöbb ember azt hiszi rá, hogy egy quarter horse.

Más ügetőkkel, akikkel dolgoztam vegyes a tapasztalat. A fiatalabbakkal kicsit nehezebb dolgunk volt, mint például a sajátommal, aki 9 évesen került hozzám. Valamint szerintem ló függő is, melyik mennyire tehetséges egyes stílusokban. Viszont alapszinten, hobbira az összes ügetőt, akit lovagoltam sikerült összerakni.

Terepen teljesen mások, mint pályán, előjön belőlük a versenyszellem és a saját lovam most már vágtaében versenyt fut az ex galopp lovakkal is, szóval sokoldaliak.”

6.Mennyire sérülékenyek?

„Személy szerint úgy gondolom, ez nem annyira fajta függő. Bármelyik ló bármikor megtudja húzni magát, ha úgy ugrik, vagy hasonlók. Viszont az én lovamhoz kellett járjon masszőr/csontkovács, mert rengeteg letapadt izma és blokkoltsága volt miután lekerült a pályáról, viszont ezt sikerült kiküszöbölünk.”

7.Mennyire eltérő ez a fajta, mint egy normál sportló?

„Véleményem szerint, a jármódok tanításától eltekintve nem sokkal másabbak. Az biztos, hogy nagy a munkakedvük és megvan bennük a versenyszellem. Úgy gondolom, mióta ügetőm van, nem volt olyan hét, hogy 4-5 alkalomnál kevesebbet dolgoztam volna vele. Igényli a munkát, szinte megsértődik, ha meglátogatom, és nincsen felnyergelve és kihozva dolgozni. „

8.Hány ügető lóval dolgozott már?

„Hattal, ebből egy saját.”

9.Általában versenykarrier után lévő lovakkal dolgozik/dolgozott?

„Változó, dolgoztam már teljesen nyers és pályáról lejött versenylóval is, mind ügetővel, mind angol telivérrel.”

10.Ha tehetné, újra ügetőt választana?

„Igen. Úgy gondolom, ez egy hosszabb út volt, mintha egy alapvetően erre a szakágra tenyésztett lovat vettem volna, de sokkal nagyobb kihívás is, és jó látni, hogy megváltoztattam egy lónak az életét, új értelmet nyertek a mindennapjai. Minden nap örömmel, nyerítve jön hozzám a karámban, mert várja a közös munkát, és ez az érzés megfizethetetlen.”

2. ábra Fejes Lilla és Talizmán munka közben

3.2. Összegzés

Pár szóban szeretném kiemelni a motívumokat, melyek az interjúk folyamán megegyeztek vagy eltértek. Mind az öt ló, eltérő temperamentumú, alkat és más szakterületen dolgozik. Time To Say Goodbey, becenevén Bumbi, egy kezdő lótartó kezei alatt kezdte meg versenykarrierje után az életét. Berzsényi Alexandra kedves, meghitt szavakkal illette a fajtát. Egyelőre még csak feszegeti határait, de minden bizonnyal tökéletes társa lesz Bumbi a hosszú szabad terepeken, mivel hobby célra vásárolta a csodálatos és tehetséges számos nagydíjat és Derbyt - nyerő lovat. Vass

Szabolcs számára az ügertőre azért esett a választás, mivel a fogatsportba igen jól jön egy gyors és robbanékony ló, aki a csapat húzó ereje lehet. Így esett a választás Ali Babára, aki nem volt bár sikeres versenyző, mégis megtetszett a mostani tulajdonosának. Guba Ildikó úgy nyilatkozott, hogy kellett neki egy embercentrikus, nyugodt társ, hogy a hadjáratokon és a szüreti felvonulásokon sikeresek legyenek. Undercover, egy gyönyörű sötétpej kanca, aki bár sokszor vérbeli kanca, mégis csodálatosan teljesített gazdájával. Gusztos Zsuzsanna riportjában Rolexet dicsérte. A Nemzeti Vágta Sztárfutamában tökéletesen teljesítő és egyben a lovasiskolában is kifejezetten nyugodt, gyerekcentrikus és kitűnő oktatólőként emlegette. Kiemelt interjúalanyom, Fejes Lilla és Talizmán, akik közösen bebizonyítják, hogy igenis van esélye olyan lónak is a western- műfaj elsajátításához, aki nem erre született. Mind az öt elbeszélgetésen résztvevő személy fő gondja az átképzés során mutatkozott meg. Főképp a hajlékonyságuk és a dinamikus mozgásuk az, ami a tulajdonosoknak megnehezítette a dolgukat. Nyilván, mint más emberben, bennük is felmerült a vágta kérdése, hogy ugyan hogyan is fogjanak bele. Természetesen mind az öt ló könnyen vette ezt az akadályt és szívesebben vágtaznak nyereg alatt és fogatban egyaránt. Fontosnak tartom megemlíteni a pozitív dolgokat is, melyeket az interjúk során olvashattam. Mind az öten egyetértettek abban, hogy bár temperamentumosabbak, mint egyes fajták, mégis nyitottak, kezelhetőek és jól szocializáltak. Gyorsan és könnyedén tanulnak meg újabbnál újabb feladatokat, mint például a patanyomfigurák, a külső-belső állítások. A tizedik kérdésre, mely így hangzott: „Ha tehetné újra ügertőt választana?”- mindenki egységes választ adván helyeselt. Berzsenyi Alexandra így nyilatkozott az utolsó kérdés során Bumbiról: *„Abszolút! Szerelmes lettem a fajtába, mérhetetlenül boldog vagyok, hogy rá esett a választásom. Végtelenül toleráns, intelligens, jóindulatú fajta. Gyerekekkel is óvatos és figyelmes. Minden lovasnak kívánom szívből, hogy élje át azt az élményt / életérzést élete során, amit egy ügertő adhat.”*

3. ábra Time To Say Goodbey belovaglásának első napja

4. Összefoglalás

4.1. Saját vélemény, tapasztalat, javaslat

Személyes tapasztalatom alapján választottam ezt a témát. Napi szinten dolgozom ügető lovak kocsiban és nyereg alatti munkában egyaránt, illetve versenyzem is. Mind a két ágba kitűnően teljesítenek. Ügető lóval kipróbáltam a díjlovaglást és az ügyességi versenyszámokat. Mind a kettőben bebizonyosodott, hogy igazán tehetségesek és ugyan annyira készségesen működnek együtt lóháton is lovasával, mint bármely más fajta. Talán egyben különböznek a többi típustól, abban, hogy roppant fegyelmezettek. Ugyan úgy bennük marad a versenyszellem, de mégis valahogy átalakul. Tudják legbelül, hogy a lovasnak fontos, hogy jól, dinamikusán teljesítsenek közösen. A hangsúly a közösen van, hisz egy csapatot alkotnak.

Kisebb lány koromban keveredtem bele ebbe a világba, de sose bántam meg. Akkoriban teljesen máshogy álltam a versenylovakhoz, hisz mindenki azt mondta, hogy Ők túl veszélyesek és kezelhetetlenek. Telt-múlt az idő és rájöttem, hogy az emberek többsége fél tőlük. Sok lóval dolgoztam együtt az évek alatt, legyen az hobby ló, sportló vagy versenyló. A temperamentum, a fegyelmezettség az, ami megfogott az ügető lovakban. Nem félelmetesek, csak energikusak. Hisz mindenük a futás, aki ezzel kompromisszumot tud kötni, az igen is el tud bánni egy versenylóval. Természetesen nem mindenkinek való, hisz sok év tapasztalata kell, hogy kiismerjük a lovakat. Magamat sem mondom kellően tapasztaltnak, van mit tanulnom még, de minél több lóval dolgozom együtt, annál biztosabb leszek a dolgomban. Nyilván vannak

példányok, akik nem kezesek, de legtöbbjük az. Ha kikerülnek a versenypályáról, akkor kell egy-két hónap, amíg megnyugodnak és élnek boldog mindennapjaikat.

Belovaglásuk nem teljesen eltérő, mint más fajtáruké. Természetesen közös a cél, hogy lovassal együtt kellően elengedetten dolgozzon. Nem furcsa nekik, hogy terhet visznek, hiszen a kocsit is húzták. Nyilvánvaló, hogy a súlypont teljesen máshol található nyereg alatt, mint versenykocsiban, de kisebb gyakorlást követően ők is kitűnően mozognak lovassal. A futószárazás és az íveken való hajlítás az, ami kissé nehézkes számukra. A versenylovak életében, a szép és finom ívek kihajtása kevésbé játszik szerepet. Főképp a versenypályán, a derék problémás lovakat szokás belovagolni, hogy erősödjenek, de egyes esetekben a problémásabb lovak is lóhátról vannak dolgozva. Ilyenkor nyugodtabban viselkednek, hiszen új dolog történik velük. Sokoldalúak az ügető lovak, mivel nem csak fogathajtásban lehet őket alkalmazni, hanem nyeregalatti munkában is. Számos ex versenylovat alkalmaztak terápiás-, csikós-, ugró-, polgárőr-, iskola-és westernlőként is. Mind tudásukhoz méltóan teljesítettek és teljesítenek a mai napig. Minden szakághoz megfelelő tudás kell, hogy átképzésük során minden akadályt meg lehessen oldani. Legtöbb esetben az új dolgoknak kifejezetten örülnek a lovak és örömmel vetik bele magukat a munkába. Természetesen a fogatsportban is jeleskednek, nem mellesleg a fedeles fogathajtó versenyeken kifejezetten közkedtek. Gyorsaságuk és strapabírásuk miatt maraton versenyeken is jók. Főképp azért kedvelik a fogathajtók párban, más fajtájú lóval összetenni, hogy gyorsítsa a fogatot. A pályáról lekerült versenylovak, ugyanis ha látják társukat, tudják, hogy menni kell, ezáltal felgyorsulnak.

A terápiás ügetőlovak rengeteg autista, mozgáskordinációval küzdő gyereknek segített az évek során. Lovastornával érték el lóhátról az eredmények javulását a sérült vagy például izomsorvadással született gyerekeknél és felnőtteknél egyaránt. Első istállónkban volt alkalmunk sok gyerek és felnőtt napi fejlesztő edzésében részt venni.

Ugrósportban szabadidős versenyeken stabilan ugranak egy méterig, de vannak példányok, akik magasabb szinten is versenyeznek.

Szabadidős díjlovagló versenyen egyszer-egyszer találkozhatunk ügető lóval, mivel darabos mozgásuk miatt nem feltétlen közkedvelt a négyszögben.

4. ábra Díjlovas program gyakorlása ügetővel

4.2. Összefoglalás

Összegezve tehát a témát, mely ismerteti az ügető lovak történetét kontinensekre bontva és magát a fajtán belüli csoportok jellegzetességét. Fő szempontom a versenykarrier utáni élet, mely kutatásánál nagy segítségemre voltak az interjúalanyaim és a saját tapasztalatom.

Lovak nélkül társadalmunk nehezebben jutott volna előre, hisz teherbírásuk, sokrétű felhasználásuk nélkül sem a postahálózat, sem az utazás nem valósulhatott volna meg. Nyilván az embertől erősebb, kitartóbb, nagy teherbírású ló volt a legjobb választás. Hű társ volt a hosszú utakon, a munkában, a csatákban és kifejezetten szeretett dolgozni. Nagyon gyorsan tanult, a tenyésztése során már az ember sikeresen fejlesztette tovább a jó génekkel rendelkező fajtákat. A versenyzés ősidők óta az ember egyik legjobb motiváló eszköze. Szép lassan kialakultak azok a fajták, amelyekkel egyre jobb és jobb eredményeket lehetett elérni. Kialakultak a ló és lovassportok elődei. A technikai vívmányok alakulásával a munkaeszközeik is egyre profibbak lettek. A tehetősebb nemesek méneseket alakítottak, tenyésztettek és időről időre az eredményeik is jelentős javulást hozott. Elengedhetetlen volt egy jó származású lónak a megfelelő szülő, a jó terep- dimbes dombos , füves terület, a jó minőségű és mennyiségű takarmány és tréning, egy jó tréner, egy ügyes kezű taktikás hajtó, egy jó állatorvos és nem utolsósorban egy gazdag tulajdonos aki pénzt áldoz mindezekre.

Az egyre bővülő lovak száma, a győzelmek sokasága, a tenyésztések követése miatt a regisztrálás elkerülhetetlen, bevezetik a Méneskönyv szigorú vezetését. Ebben jól visszakövethető a lovak származása. Sajnos egy világháború kitörése jócskán meg tudja tizedelni a lóállományt. Ez történt nálunk is, rögtön két csatát is vívtak elődeink. Rengeteg jó származású társ veszett oda a csatamezőn, vagy kóborolt el céltalanul a fegyverek zajától megijedve.

Az újrakezdés, az újjáépítés egy reményt adott ennek a szakágnak, a nulláról indulva. Ehhez már be kellett vetni az amerikai, dán import egyedek behozatalát. Itt vette át az állam a ménesek egy kézbe való vételét. Sok jó eredménnyel és származással rendelkező kanca és mén került Magyarországra. A tenyésztésnek köszönhetően nemcsak az időeredmények javultak, hanem az állomány is szépen gyarapodott. Kis hazánk hírnevét több ló is gazdagította a nemzetközi versenyeken, Kabala, Baka, Recorder vagy City.

A vérfrissítés jót tett a lovaknak és méneseknek egyaránt. A kiscsikók különböző talajú terepeken nőttek fel, három kimagasló tenyészközpontnak köszönhetően. Sajnos az egyre kisebb érdeklődés a versenyek iránt csak rontott a hazai ügető sorsán. Egyre kevesebb lett a lovak, tenyésztők, tulajdonosok száma. A pénz hiánya, az egyre emelkedő takarmány és felszerelések ára csak még tovább rontott a helyzeten. A régi idomárok még zsigerből, utolsó erejüket bedobva küzdenek a megélhetésért, a fennmaradásért. A szakág talán az utolsókat rúgja, évek óta kiállt segítségért. Már csak elvétve találhatunk tiszta, magyar származású ügetőt.

Nincs utánpótlás, egy mély szakadék van az életkorok között. Talán még kapaszkodhatunk abba, hogy ez a szakág is apáról fiúra vagy lányára öröklődik. Méltán vagyunk büszkéek rá, hogy nemcsak fiúk üzik ezt a sportágat, több magyar lány szerez felejthetetlen pillanatot itthon és nemzetközi pályákon is egyaránt.

5. ábra Utánpótlás

5. Irodalmi jegyzék

5.1. Források

Nyomtatott formátum:

- A magyar ügető (1987, Budapest) 4. kötet (második kiadás) (Egy lépés: De merre?) Dr. Vecseklőy József NÉM Műszaki Intézet, Gödöllő
- A magyar ügető (1982, Budapest) 1. kötet (második kiadás) (Nehéz kezdted) Dr. Vecseklőy József NÉM Műszaki Intézet, Gödöllő
- Lófajták (2003, Budapest) Mihók Sándor – Pataki Balázs, Mezőgazda kiadó
- Lovakról (1828, Pest) Gróf Széchenyi István, Patrőzai Tratter J. M. és Károly Istvánnal, Tündérpalota (A Széchenyista Öregdiákok Baráti Társaságának könyvsorozata)
- Százéves a magyar ügetőversenyzés (1883 – 1983, Budapest) Dr. Fehér Dezső – Török Imre Mezőgazdasági Kiadó – Magyar Lóverseny Vállalat
- Lótenyésztők kézikönyven (1998, Budapest) Szerkesztette: Dr. Bodó Imre, Dr. Hecker Walter Mezőgazda Kiadó
- Lóhasználat és versenyzési ismeretek II. (1997, Budapest) (tankönyvpótló jegyzet) 4, változatlan utánnymtatás, Balogh Lajos – Dr. Heps Edwin - Hecker Walter – Tóth István – Tarsoly Gergely (1976) Agrárszakoktatási Intézet

Internetes forrás:

- <https://ugeto.com/> 2024.04.16.
- <https://mlosz.hu/lofajtak/ugeto> 2024.04.17.

- <https://mlosz.hu/egyesuletek/ugeto-tenyesztok-orszagos-egyesulete>
2024.04.17.
- https://kincsempark.hu/wp-content/uploads/2024/01/MUSZ_2024.pdf 2024.04.18

Ábrák:

1. ábra <https://www.facebook.com/groups/1754824504556275/> Jérôme Ju fotója
2024.04.10.
2. ábra Gudmon Kata fotója, saját galéria
3. ábra Márton Lajos fotója, saját galéria
4. ábra Szabó Lilla fotója, saját galéria
5. ábra <https://www.facebook.com/photo/?fbid=1096440491549847&set=pcb.1096452064882023> 2024. 04. 21.

NYILATKOZAT

a záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió¹ nyilvános hozzáféréséről és eredetiségéről

A hallgató neve: TAKÁCS ESZTER CSEPERKE
A Hallgató Neptun kódja: ZPWPH2
A dolgozat címe: Az üggető lovak versenyén utcai tovább
A megjelenés éve: 2024 hasznosítása
A konzulens intézetének neve: Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem
A konzulens tanszékének a neve: Állattenyésztési Tudományos Intézet

Kijelentem, hogy az általam benyújtott záródolgozat/szakdolgozat/diplomadolgozat/portfólió² egyéni, eredeti jellegű, saját szellemi alkotásom. Azon részeket, melyeket más szerzők munkájából vettem át, egyértelműen megjelöltem, és az irodalomjegyzékben szerepeltettem.

Ha a fenti nyilatkozattal valótlan állítottam, tudomásul veszem, hogy a záróvizsga-bizottság a záróvizsgából kizár és a záróvizsgát csak új dolgozat készítése után tehetek.

A leadott dolgozat, mely PDF dokumentum, szerkesztését nem, megtekintését és nyomtatását engedélyezem.

Tudomásul veszem, hogy az általam készített dolgozatra, mint szellemi alkotás felhasználására, hasznosítására a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem mindenkori szellemi tulajdon-kezelési szabályzatában megfogalmazottak érvényesek.

Tudomásul veszem, hogy dolgozatom elektronikus változata feltöltésre kerül a Magyar Agrár- és Élettudományi Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumba. Tudomásul veszem, hogy a megvédett és

- nem titkosított dolgozat a védést követően
- titkosításra engedélyezett dolgozat a benyújtásától számított 5 év eltelte után

nyilvánosan elérhető és kereshető lesz az Egyetem MATER Hallgatói Dolgozatok repozitóriumban.

Kelt: 2024 év 04 hó 20 nap

Hallgató aláírása

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

MATE Szervezeti és Működési Szabályzat

III. Hallgatói Követelményrendszer

III.1. Tanulmányi és Vizsgaszabályzat

6.13. sz. függeléke: A MATE egységes szakdolgozat /
diplomadolgozat / záródolgozat / portfólió készítési útmutatója

4.1. sz. melléklete: Konzulensi nyilatkozat

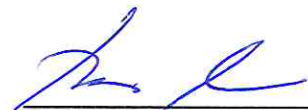
NYILATKOZAT

Takács Eszter Cseperke (név) (hallgató Neptun azonosítója: (ZPWP42) konzulenseként nyilatkozom arról, hogy a záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót¹ áttekintettem, a hallgatót az irodalmi források korrekt kezelésének követelményeiről, jogi és etikai szabályairól tájékoztattam.

A záródolgozatot/szakdolgozatot/diplomadolgozatot/portfóliót a záróvizsgán történő
védésre javaslom / nem javaslom².

A dolgozat állam- vagy szolgálati titkot tartalmaz: igen nem^{*3}

Kelt: Keszthely, 2024. április 8.

Dr. Bartos Ádám
egyetemi docens
belső konzulnes

¹ A megfelelő dolgozattípus meghagyása mellett a többi típus törlendő.

² A megfelelő aláhúzendó.

³ A megfelelő aláhúzendó.